6.10.2025

Eduskunta/Sivistysvaliokunta

Asia: E 73/2025 vp Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi valtioneuvoston selvityksestä, joka koskee komission tiedonantoa ja ehdotuksia monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Helsingin yliopisto tuo lausuntonaan esille kantansa ehdotuksiin erityisesti Horisontti Eurooppa -ja Erasmus+-ohjelmien näkökulmasta.

Horisontti Eurooppa

Helsingin yliopisto katsoo, että tulevasta puiteohjelmasta, Horisontti Euroopasta on tehtävä keskeinen väline Euroopan tulevaisuuden rakentamisessa ja globaalin tutkimus- ja innovaatiotoiminnan johtamisessa. Euroopan komission Horisontti Eurooppa -esityksessä on merkittäviä vahvuuksia: komissio kunnioittaa ohjelman itsenäisyyttä omalla oikeusperustalla, kasvattaa rahoituskehystä ja tavoittelee ohjelman yksinkertaistamista. Samalla kuitenkin komission esitys haastaa ohjelman kantavia periaatteita, jotka ovat sen vahvuus: tieteellinen erinomaisuus, avoimuus, kansainvälisyys, pitkäjänteisyys ja tieteen vapaus.

Puiteohjelmalla on tärkeä rooli EU:n kilpailukyvyn vahvistamisessa, mutta sen ei tule olla kilpailukyvyn tai sitä toteuttavan Kilpailukykyrahaston ohjaama, sillä lyhyen aikavälin poliittiset tai taloudelliset painotukset eivät tue kestävän kilpailukyvyn syntymistä Euroopassa**.** Tässä valossa komission ehdotus Euroopan Kilpailukykyrahaston (ECF) ja Horisontti Euroopan linkityksestä muuttaa puiteohjelman luonnetta ja tekisi siitä taloudellisesti ja poliittisesti ohjatumman ohjelman, mikä uhkaa myös sen perustavanlaatuisia vahvuuksia. Lisäksi huonosti toteutettuna linkitys voi olla haitallinen, sillä ECF:n lyhyt aikajänne vaarantaa tutkimustoiminnan edellyttämän ennustettavuuden ja pitkäjänteisyyden.

Tieteellinen erinomaisuus keskiöön Horisontti Euroopassa

Tutkimuksen erinomaisuus tarkoittaa tieteellisesti korkeatasoista tutkimusta, joka tuottaa uutta tietoa, laajentaa tieteen rajoja ja toimii uusien ideoiden pohjana. Helsingin yliopisto korostaa, että Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) ja Marie Skłodowska-Curie-toimien (MSCA) arviointikriteereissä tutkimuksen tieteellinen erinomaisuus tulee säilyä johtavana kriteerinä. Nämä instrumentit ovat olleet keskeisiä eurooppalaisen läpimurtotutkimuksen menestystekijöitä sekä tutkijoiden kansainvälisen urakehityksen kannalta.

Alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa ja erinomaisuuteen perustuva arviointi ovat keskeisiä kriteerejä ERC:n ja MSCA-toimien vaikuttavuuden ja houkuttelevuuden kannalta. Helsingin yliopisto pitääkin erittäin huolestuttavana, että komission esitys haastaa näitä periaatteita mahdollisin poliittisin tai alueellisin perustein.

Lisäksi Helsingin yliopiston mielestä ehdotettu ERC:n puheenjohtajan toimikauden lyhentäminen on täysin tarpeeton uudistus ja pahimmillaan heikentäisi tutkimusneuvoston autonomiaa ja sen tehtävää tukea huippututkimusta.

Suomi ei ole ottanut tieteelliseen erinomaisuuteen suoraan kantaa. Suomen kannassa todetaan, että tulevan puiteohjelman rahoitus tulee edelleen perustua korkeaan laatuun, mutta ei tarkenneta, mitä laadulla tarkoitetaan tai mihin sillä viitataan. Puiteohjelman säädöskehys tuntee ainoastaan tieteellisen laadun arviointikriteerinä, mikä tarkoittaa tutkimuksen erinomaisuutta. Helsingin yliopisto korostaa, että puiteohjelman rahoituksen tulee yksiselitteisesti perustua tieteelliseen laatuun, ja toivoo, että Suomi tarkentaa kantansa selkeäksi ohjenuoraksi tämän periaatteen toteuttamiseksi.

Riittävä ja tasapainoiset investoinnit koko TKI-ketjulle

Vain riittävällä rahoituksella voidaan vastata Euroopan ja globaalien haasteiden asettamiin vaatimuksiin sekä luoda kilpailukykyä vahvistavia tutkimusperusteisia innovaatioita. Komission ehdottama budjettikasvu on kannatettava, muttei kuitenkaan suoraan käänny samassa suhteessa tutkimus- ja innovointitoiminnan lisääntymiseen, sillä korkea inflaatio ja nousevat kustannukset vähentävät sen käytännön vaikutusta. Vaikka ehdotettu budjetti lähes kaksinkertaistaisi tulevan puiteohjelman rahoituksen, tuettavien tutkijoiden ja hankkeiden määrä ei kasva samassa suhteessa.

Komission esitys on pidettävä neuvottelujen lähtökohtana. Alle 175 miljardin euron *(nykyhinnoin 154 mrd. €) rahoitus* merkitsisi menetettyä mahdollisuutta Euroopan kilpailukyvylle, resilienssille ja hyvinvoinnille. On erityisen tärkeää vahvistaa tutkimusneuvoston, tutkijaurien, esikilpailullisten yhteistyöhankkeiden sekä Euroopan innovaationeuvoston tutkimusperustaisten instrumenttien (*Pathfinder ja Transition)* rahoitusta. Nämä instrumentit ovat keskeisiä läpimurtotason innovaatioiden syntymiselle ja pitkäaikaisen kilpailukyvyn turvaamiselle.

Helsingin yliopisto huomauttaa, että Suomen nykykannasta Suomi tukee komission ehdotuksen lähtökohtaa tukea kilpailukyvyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta aina markkinoille pääsyyn saakka. *(epävirallinen kilpailukykyneuvosto, 07/2025),* joka painottaa rahoituksen kohdentamista tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen, on liian kapea. Suomen tulee tukea tasapuolisesti koko tutkimus- ja innovointiketjua, sillä vain näin varmistetaan, että tutkimuksesta syntyy uusia innovaatioita, joita voidaan hyödyntää ja skaalata.

Budjetin sisäisessä allokoinnissa on havaittavissa merkittäviä epätasapainoja. Draghin kilpailukykyraportissa ehdotettiin ERC:n roolin vahvistamista ja rahoituksen merkittävää kasvattamista, mutta komission esityksessä puiteohjelman ykköspilarin (Huipputiede, ml. ERC ja MSCA) rahoitusosuus pysyy suhteessa ohjelman kokonaisrahoitukseen ennallaan. Helsingin yliopisto pitää ERC:n roolin vahvistamista ja rahoituksen merkittävää kasvattamista erittäin tärkeänä.

Lisäksi yhteistyöhankkeiden osalta epäsuhta on suuri: yhteiskunnallisiin haasteisiin kohdistetaan reilut 7 miljardia euroa, kun taas kilpailukyvyn tukemiseen varataan 68,2 miljardia euroa. Näiden kokonaisuuksien erottaminen toisistaan omiksi siiloikseen on rahoituksen ohella huolestuttavaa. Helsingin yliopistolle on olennaista, että Horisontti Euroopan rahoittama tutkimus pysyy paitsi laaja-alaisena myös monitieteellisenä. Vain

yhdistämällä eri tieteenalojen näkökulmia pystytään vastaamaan suuriin globaaleihin ongelmiin, jotka ovat aina monimutkaisia ja kytkeytyvät useisiin yhteiskunnan osa-alueisiin.

Puiteohjelman budjetin kasvu ei ole itsestäänselvyys. Helsingin yliopisto muistuttaa, että Suomi on ennakkokannoissaan linjannut EU:n panostusten kasvattamisesta tutkimukseen ja innovointiin. Nyt Suomen tulee puolustaa tätä määrätietoisesti ja tukea koko TKI-ketjun vahvistamista tulevassa puiteohjelmassa.

Horisontti Euroopan ja Kilpailukykyrahaston välisen yhteyden tarkentaminen

Helsingin yliopisto on huolissaan siitä, että ehdotettu tiivis yhteys Euroopan kilpailukykyrahastoon (ECF) voi vaarantaa Horisontti Euroopan autonomian ja sen ainutlaatuisen tehtävän edistää huipputason tutkimusta ja innovointia Euroopassa.

Komission esityksessä Pilarin II:n ja Euroopan kilpailukykyrahaston (ECF) väliset kytkennät, kuten yhteiset työohjelmat ja yhden sääntökirjan käyttöönotto, jäävät hyvin epäselviksi, eikä ohjelmien hallinnollisesta rakenteesta ole riittävää selkeyttä. Myös prosessit, kuten yhteistyöhankkeiden aiheiden valinta, on määritelty liian epätarkasti ECF:n asetuksessa. Helsingin yliopisto korostaa, että aihevalinnat eivät voi perustua yksinomaan komission aloitteeseen, vaan niiden valmistelussa on oltava aktiivisesti mukana paitsi jäsenmaat eritoten yliopistot ja tutkijat.

Helsingin yliopisto korostaa, että perustutkimuksella on keskeinen rooli Kilpailukykyrahaston (ECF) tutkimustulosten hyödyntämisessä ja kaupallistamisessa. On tärkeää selvittää, mistä komissio olettaa neljän politiikkaikkunan laajan tieteellisen pohjan syntyvän, jota ECF-ohjelman on tarkoitus skaalata eri instrumentein.

Erityistä selkeyttä tarvitaan välittömästi komission puolelta koskien ECF:n rahoituksen kohdentamista. Tammikuussa 2025 julkaistun Kilpailukykykompassin mukaan ECF:n kokonaisvaltainen rakenne mahdollistaa eurooppalaisten hankkeiden tukemisen koko investointiprosessin ajan tutkimuksesta skaalaamiseen, teolliseen käyttöönottoon ja valmistukseen asti. Käytännössä ECF ei kuitenkaan voi rahoittaa tutkimus- ja innovointitoimintaa, sillä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 182 artikla asettaa selkeän oikeudellisen rajoituksen: kaikki tutkimus- ja innovointitoiminta sekä sen rahoitus on toteutettava puiteohjelman tutkimus- ja innovointitoimien puitteissa ja sen budjetin kautta.

Horisontti Euroopan avoimuus ja kansainvälisyys on turvattava

Helsingin yliopisto korostaa, että tutkimus- ja innovaatiotoiminta on luonteeltaan kansainvälistä, ja Horisontti Euroopan tulee jatkossakin olla avoin ja houkutteleva kumppanuusalusta myös assosioituneille maille. Ohjelman keskeisiin periaatteisiin on kuuluttava avoimen julkaisemisen velvoite, joka vahvistaa tutkimuksen vaikuttavuutta, kansainvälistä yhteistyötä ja läpinäkyvyyttä.

Yliopisto on huolissaan siitä, että siviiliklausuulin poistaminen Horisontti Euroopan asetuksesta voi kaventaa kansainvälistä yhteistyötä, heikentää avoimuutta ja ohjata rahoitusta liiaksi puolustustutkimukseen. Komissio ei ole selkeyttänyt siviiliklausuulin poistamisen kokonaisvaikutuksia, lukuun ottamatta Euroopan innovaationeuvostoa (EIC), jonka odotetaan rahoittavan puolustussovelluksiin liittyvää innovaatiotoimintaa.

Helsingin yliopisto katsoo, että siviilitutkimuksen ensisijaisuus tulisi säilyttää tulevan Horisontti Eurooppa ohjelman II pilarin yhteistyöhankkeissa edellä mainituista syistä ja että komission tulee täsmentää esitystään tältä osin.

Horisontti Euroopan yksinkertaistaminen on tarpeen

Helsingin yliopisto pitää myönteisenä komission pyrkimyksiä yksinkertaistaa puiteohjelmaan osallistumista. Työohjelmien tiivistäminen, vähemmän yksityiskohtainen suunnittelu sekä siirtyminen lähtökohtaisesti avoimiin aiheisiin ovat erittäin tervetulleita uudistuksia, jotka vahvistavat ohjelman houkuttelevuutta.

Sen sijaan lump sum -mallin *(kiinteämääräinen kertakorvaus hankkeelle)* laajentaminen oletusmalliksi läpi ohjelman on ongelmallista. Malli voi toimia lyhytkestoisissa ja rajatuissa hankkeissa, mutta se ei sovellu pitkäjänteiseen, korkean riskin tutkimukseen eikä laajoihin yhteistyöhankkeisiin.

Yhden sääntökirjan luominen ECF:lle ja Horisontti Euroopalle voi osoittautua liian monimutkaiseksi ja pahimmillaan heikentää kummankin ohjelman lisäarvoa. Vaarana on myös, että komission kilpailukykyrahoitusuudistus luo uusia hallinnollisia esteitä yksinkertaistamisen sijaan.

Komission tuleva tiedonanto Horisontti Euroopan ja ECF:n linkityksestä on keskeinen asiakirja molempien asetusten neuvotteluissa. On valitettavaa, ettei sitä ole vielä julkaistu, sillä sen puuttuminen jättää liikaa avoimia kysymyksiä ja tilaa spekulaatiolle. Helsingin yliopisto antaa mielellään asiasta tarkemman arvionsa sivistysvaliokunnalle tiedonannon julkaisun jälkeen.

Erasmus+ -ohjelman rahoitusta suunnattava korkeakouluille

Euroopan komissio ehdottaa Erasmus+-ohjelman kokonaisrahoitukseksi nykyhinnoin 36,2 miljardia euroa. Kyseessä on pienoinen kasvu nykyohjelmaan verrattuna, ja samalla ohjelman on tarkoitus toteuttaa aiempaa paljon laajemmin unionin politiikka-aloitteita.

Komission Erasmus+ -ehdotus on hyvin väljä ja esimerkiksi tarkemmat allokoinnit ohjelman rahoituksen jaon suhteen puuttuvat. Keskeinen kysymys on, sisällytetäänkö budjettiosuudet asetukseen neuvoston ja Euroopan parlamentin tulevissa neuvotteluissa. Helsingin yliopiston huolenaiheena on tulevan Erasmus+-ohjelman rahoituksen ennakoitavuus. Vaikka vuositason joustavammat budjettijärjestelyt lisäisivät komission liikkumavaraa, on korkeakoulujen ja opiskelijoiden voitava suunnitella tulevaisuuttaan. Esimerkiksi opiskelijaliikkuvuuden ennakollisen suunnitteleminen edellyttää, että tiedetään, onko Erasmus+-rahoitusta realistisesti saatavilla vielä kahden vuoden kuluttua.

Helsingin yliopisto muistuttaa, että Erasmus+ on keskeinen väline yliopistojen kansainvälistymisen edistämisessä. Ohjelma mahdollistaa osaamisen kehittämisen, opiskelija- ja henkilöstöliikkuvuuden vahvistamisen sekä koulutuksen laadun parantamisen kansainvälisen yhteistyön kautta. Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti siihen, että ohjelman budjetti hyödyttää korkeakouluja pitkäjänteisesti, turvaa eurooppalaisten yliopistoallianssien toiminnan ja rahoituksen jatkuvuuden sekä vahvistaa aidosti globaalia yhteistyötä.

Erasmus+-ohjelman lippulaivojen eli eurooppalaisten yliopistoallianssien rahoituksen jatkuvuus on Helsingin yliopistolle keskeistä. Allianssit tarvitsevat pysyvän ja ennakoitavan

rahoitusmallin, joka mahdollistaa strategisen suunnittelun ja investoinnit tulevaisuuteen. Samalla on tärkeää tunnistaa allianssien tutkimuspainotteisuus komission Horisontti Eurooppa-, Kilpailukykyrahasto- ja Global Europe ohjelma-asetuksissa.

Erasmus+-ohjelman alakohtainen tasapaino varmistettava

Erasmus+-ohjelma on tärkeä kansainvälisten yhteistutkinto-ohjelmien rahoittaja. Helsingin yliopisto korostaa, että kansainvälisten yhteistutkinto-ohjelmien rahoitusta tulee olla mahdollista hakea kaikilla tieteenaloilla.

Uudelle ohjelmakaudelle suunnitellut Mundus-apurahat, jotka kohdentuvat erityisesti strategisille aloille kuten STEM-aloille, ovat tärkeitä Suomen kilpailukyvyn ja kansainvälisten osaajien houkuttelemisen kannalta. Samalla on varmistettava, että Erasmus Mundus -rahoitus sekä tulevat STEM-stipendit säilyttävät alakohtaisen tasapainon ja tukevat korkeakoulujen monialaista yhteistyötä sekä tieteen ja koulutuksen monimuotoisuutta.

Suomalaiset korkeakoulut ovat menestyneet hyvin Erasmus+-ohjelman Teacher Academies -hauissa, mikä kuvastaa suomalaisten opettajankoulutusohjelmien korkeaa laatua ja eurooppalaista vaikuttavuutta. Teacher Academies -toiminnan jatkuminen olisi toivottavaa, sillä se tukee opetuksen kehittämistä, opettajankoulutuksen laatua sekä opettajan profession vahvistamista koko Euroopassa.

Rehtori Sari Lindblom

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/14570/00.13.00/2025 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja	Todennus
Sari Lindblom 06.10.2025 15:24:51	**Shibboleth** 06.10.2025 15:24:45